

Výchova bez zásad

Můj dvanáctiletý syn se na prázdninách skamarádil s desetiletou Helenkou Duškovou. Myslim, že ji miloval. V té době si totiž myl krk z plastní inietativy a Helence všel na uši ty nejkrásnější třelň. Jeden bez druhého neudělali ani krok.

Jednoho dne přelto a děti si sedly na schody na pavlače. A ten den skončila velká láska . . .

„To leže, to je otrava . . .“

„To tedý je. A zase jim zmokne seno.“

„Víš, Jirko, Pán Bůh se na ně zlobí. Včera byla neděle a jezdáci rozhazovali sena. Nesobtili den sváteční, víš, a Pán Bůh je teď za to trestá.“

„Heleno, nestraší ti ve věži? Jaképak trestání, když rádio u přede třemi dny hádalo, že k nám postupuje oblast nízkého tlaku? Že bude pršet, to bylo jasné.“

„Ba ne, kdyby v neděli nedělali . . .“

„ . . . Jo, tak by si asi nízký tlak řekl — já dál nepájdá, poněvadž v Borové světili den sváteční — 'dí do háje s takovými řečkami!‘“

„Ty 'dí do háje! Tlak by si to neřekl, ale řekl by si to Pán Bůh a tlak by zastavil.“ — „Lidi, podržte mě! Ona si myslí, že fronta nízkého tlaku jde zastavit jako lokálku!“

„Pán Bůh může všecko. Kdyby chtěl, tak ho zastaví. Všad se!“

„Holka, je vidět, že jsi ještě malá. Ty odněl myslíš, že je Pán Bůh?“ — „Já, a ty na Pána Boha nevěříš?“ — „No, nevěřím . . .“

„Já, ty jsi hloupej! A kdo myslíš, že tě stoofil?“

„A já je . . . Já nevím . . . Jestli ti to mám říci, když jsi ještě takový pře . . .“ — „Aha, nevíš, vid?“

„Tak když chceš něco vědět, tak mě narodila maminka a narodil mě pánbůh. To náhodou vím, poněvadž mi to fekla.“

„Jó, ty toho víš. Mně zase moje maminka fekla, že všechny lidi stoofil Pán Bůh.“

„Ty chytrá, kdyby lidi dělal pánbůh, tak by je určitě dělal už velké. A vůbec — vždyť máš malého bratříčka. O co, že ne? ho maminka přinesla domů, byla kolik dní pryč?“

„No, to byla, a byla to legrace, láda vařit . . .“

„No vidíš, a kdyby ho stoofil pánbůh, tak by vám ho dal rovnou domů, žejo, a maminka by o tom ani nevěděla. Ale takhle musela do nemocnice, ty hrubane.“

„Nenadávěj mi, jó? Já se na to tedý zeptám maminky.“

„To se zeptej! A hele, kde myslíš, že je pánbůh?“

„No u nebi přece!“

„Holka, ty jsi úplně hloupá. Vždyť nebe není!“

„No a ty jsi asi chytrěj. A co je to to nad námi, když ne nebe?“

„Mraky a ty jsou z kupaček vody, to bys už laky mohla vědět. A to modré je vzduch. A pak ještě už už není ani vzduch, tam není nic. Tam si to urandl družice.“

„No, víš, s tím nebeem mi to taky bylo divné. Maminka řkala, že Pán Bůh sedí s andělíčky na obláčkách a dívá se, jestli jsme hodní. Ale my jsme jednou letěli do Ostravy a pod námi byly mraky, ale nikdo na nich nesešel. Já to mamince fekla a ona fekla, že jsem hloupá, že to tak nemohu brát dostona a že je Bůh v nás, že je všude, ale že není vidět.“

„Hm . . . v nás . . . Heleno, já myslím, že v nás je jenom to, co tam patří. Zaluďte, plíce a tak. Vždyť přece když se do tebe dostane co tam nepatří, tak to bolí. Já měl v sobě jednou jenom knoflík a musel mi užítou slepý střevo. Nataž celej pánbůh!“

„Celej ne, jen kousek. V každém je ho kousek.“

„No to je ale ještě divnější. Člověče, někdo sedí, jako my třeba, a někdo si to hasí v tryskách a tak tedý kousek pánaboha by byl lady a kus ho lett na druhý konec světa. To se mi nezdá . . . To by musel být z gumy, aby se zapřelch, nemyslíš?“

„Hm, je to divné, ale maminka to řkala . . . A na peklo taky nevěříš?“

„No s chlupatými čerty, ne? Ty jsi jak malá! Vevnitř je země sice žhavá, ale to proto, že moc dáno byla celá žhavá, ale narovch vystydla a udělala se na ni kkrátoup jako na kafi. A na tom kkrátoupu žijeme . . .“

„Tak to není pravda! Zem stoofil Pán Bůh — to řkala nejen maminka, ale i při náboženství jsme se to učili!“

„Jo ty chodíš na náboženství? Tak to je těžké s tebou rozumně mluvit . . . To jsem zvědavěj, až se napřesrok budeš ve škole učít, jak doopravdy vzniknul svět a lidi, komu pak budeš věřit, jestli panu farářovi nebo panu učitelovi . . .“

„No oběma, dyt jsou velký lidi, tak jim věřím, co říkají.“

„Ale když ti farář bude říkat úplně něco jiného než učitel, tak komu budeš věřit?“

„Tak tádnému, abys věděla. Víš, ale to je tajemství, co ti řeknu, to nesmíš říci nikomu na světě . . .“

„Tak eíš, já už mamince laky někdy nevěřím. Ona říká, že se všechno děje jen z vůle boží. Tak proč tak hubuje, že ta lžek byl přeložený z ministerstva do toedrný, že jo? Ale je jš nevěřím, to jí říci nemohu, poněvadž musím ctít otce svého i matka svou, už, to je přikázání.“

„No nuzard, holka, ty to máš pěkně zmotaná . . .“

Přestalo pršet. Děti odešly. Druhý den k nám přišla mladá Helenka Dušková. „Zdá se mi,“ pravila lhostivě, „že Jirko vychováváte bez jakýchkoli vyšších mravních zásad. A on svůj mi řečí, promiňte mi, že to řeknu bez obalu, Helenku hrozně máte a kazi jí charakter. A to já, jako matka, nemohu připustit. Dítě se musí přece něčeho bát a má přede něčím tuctu. Bude lepší, promiňte, když se už nebudou stýkat. Poručím se vám!“

No nuzard, holka, ty to máš pěkně zmotaná — fekla jsem si tentokrát já na adresu pani Duškové . . . A Jirka si přestal zase myt krk.

MILENA MAJOROVÁ

HOVOŘÍME O VÝCHOVĚ NEJMENŠÍCH

NEBEZPEČÍ TĚLESNÝCH TRESTŮ

Kdybychom se zeptali shromáždění maminek a otců, co říkají tělesnému trestání dětí, pak převážná většina, možná že všichni, je odsoudí, nanejvýš připustí nějaké to plácnutí, nebo některý z otců si vzpomene na své dětství a připustí rozvášněný, nikoli však tvrdý výprask. Ale skutečnost vypadá v mnoha rodinách poněkud jinak. Děti se tělesně trestají nejen v rodinném soukromí, ale dokonce před svádky venku, na ulici, na hřišti, na návsi, a není to jen nějaké plácnutí, ale mnohdy notný pohlavaek, facka, neuvrálá rána do zad nebo do hlavy.

Boj proti tělesným trestům je boj velmi úporný, pomalý a mnohde probíhá jen teoreticky. To mohou potvrdit především děti. Že výchova jde bez bití, to může prokázat dnes vzrůstající počet otců a matek, kteří mají úspěch ve výchově a nepotřebují uživat hrubého násill a tělesné převahy nad bezbrannými dětmi. Přibývá také rodičů, kteří nám říkají, že to s klukem nebo dcerkou zkusili po dobrém i po zlém, a že se zdá, že po dobrém spíše něco svedou než bitím nebo křikem. Potřebovali bychom, aby nám maminky a tatínkové, kteří skutečně dobře děti vychovávají a vedou — bez křiku a bití — sdělili své zkušenosti, jak to dělají. To by ostatním rodičům jistě hodně prospělo, i když to otázku zcela nevyřeší, protože každé dítě je jiné a i ty metody po dobrém jsou v každé rodině jiné a nedají se jen tak snadno napodobit. Ale přece by to prospělo. Proto prosíme maminky a otce, kteří vychovávají bez bití a hrubých trestů, aby nám o tom něco napsali.

Těm rodičům, kteří se domnívají, že to bez bití a hrubých trestů nejde, bychom chtěli velmi důrazně připomenout následky, k nimž by mohly vést, a mnohdy skutečně vedou, způsobů hrubé výchovy, zejména u malých dětí, u nichž se někdy „drobný“ tělesný trest tolik neváží. Když už musí máma dítě plácnout, pak by si měla nalézt na tom jeho tělízku vhodnější místo, než je hlava. Kdyby si taková nerozumná matka nebo otec uvědomili, že dětská hlavička je obalena poměrně křehkou hmotou, že lebka malého dítěte není ještě tak pevná jako lebka dospělého člověka, a že pod tou lebku je mozek a v něm je ústředí naší nervové soustavy, to jest podstata a základ našeho duševního života, pak by si každou ránu do hlavy dítěte důkladně rozmysleli. Hrubé bití do hlavy musí vést k otupování nervové soustavy, k otřesům, které nemohou příznivě působit na rozvíjející se duševní život dítěte. Uvědomte si, že v době předškolního, mladšího a středního školního věku se neobyčejně rozvíjí dětská vnímavost, paměť, představivost, schopnost učení, způsob myšlení, vyjadřovací schopnost a všechny rozumové složky dítěte a že tento vývoj potřebuje vhodné prostředí a podmínky. Strach z bití, rány do hlavy, křik, scény v rodině, to věru není prostředí, v němž se může úspěšně rozvíjet duševní život dítěte. Bitím dítě ztrácí cit, ztvrdne, nejprve má strach, potom pocítuje nespravedlivost jednání dospělých

a nakonec se v něm vzbuzuje i nenávisť. Tělesné tresty otupují a brzdi rozvoj citového života dítěte a to se projevuje v jeho jednání se spolužáky, později i s dospělými. Jednání bývá hrubé, tvrdé, někdy i násilnické.

Tělesný trest má nepříznivý vliv na celý organismus dítěte, nejen proto, že jde o bolest, ale hlavně o okolnosti, za kterých k trestu dochází. Ty jsou mnohdy pro dítě nebezpečnější než samo bití. Obvykle se trestá ve vzteku, rozčílení a zlosti. Mnohé mladé maminky se nedovedou ovládnout ani venku, na hřišti nebo na ulici, kdy nejprve slyšíme křik, hrubé nadávky a pak dochází k exekuci. Tyto scény působí na dětskou nervovou soustavu nejzřetelněji.

Rodiče, kteří přešli od tělesných trestů k jiným výchovným metodám, říkají, že bití nakonec vedlo jen ke strachu a účinek takového trestu byl pouze dočasný, dítě se nikdy úplně nepřizpůsobilo, nakonec si na takový trest zvyklo a intenzita trestu musela být stupňována. K čemu může vést taková výchova? Nakonec k vzájemným hrubostem, zejména až dítě doroste a až si to „nedá líbit“.

Čím je dítě starší a rozumově vyspělejší, tím je pro ně tělesný trest vězším ponižením, urázkou a tím se také mnohem rychleji mění jeho poměr k oněm autoritám, které takto vychovávají. Tělesný trest u starší školní mládeže je nejnebezpečnějším výchovným prostředkem. Tu už vede k výchově zbabělci nebo tvrdých a surových lidí. Tělesný trest dospívající mládež olupuje o čest, srazí její sebevědomí, které je v nejrůznějších vývoji, u některých chlapců a děvčat vede k pasivitě, zatvrdlosti a vzpurnosti. Tělesnými tresty narušujeme i rozvoj charakterových vlastností dětí a mládeže.

Výchova bez tělesných trestů vyžaduje snahu víc trpělivosti, víc důslednosti, sebeovládání, ale také větší lásky k dítěti a zejména většího porozumění pro ně. Jakékoli jednání, chování a činnost dítěte jsou něčím podmíněny, k něčemu směřují, mají nějaký základ. Měli bychom se víc snažit porozumět dítěti, vystopovat příčiny jeho chování nebo jednání, znát alespoň trochu zvláštnosti tělesného a duševního vývoje je v souladu s ním pak dítě vychovávat. Už záhy můžeme dítěti vysvětlovat, proč to neb ono nesmí. Jen někteří rodiče se domnívají, že dítě je ještě malé, že s ním nemůže být rozumná řeč a že poslechnout může — jestliže se domáhá něčeho, v čem mu nelze vyhovět — jen tehdy, když pocítí bolest.

Jme zásadně proti tělesným trestům jako výchovnému prostředku, protože jsou to pozůstatky nesprávné výchovy. Časté tělesné tresty svědčí o vychovatelově neschopnosti působit na dítě jinými účinnými prostředky, jež jsou mnohem spolehlivějšími tresty a které opravdu napravují. Tělesný trest působí jen dočasně a jeho morální důsledky jsou někdy velmi zřetelné — pro děti i pro rodiče.

Doc. dr. FRANTIŠEK HYHLÍK